

prišli k dobru slovenskému a podkarpatskému ľudu a prispely k blahobytu nášho štátu, a nestaly sa vítanou korisťou nejakej zahraničnej exploatačnej spoločnosti, mal by mať každý svedomitý činiteľ, ktorý o budúcnosti slovenských a podkarpatských bukových lesov bude spolurozhodovať, ako hlavnú, kardinálnu zásadu vždy na mysli.

DR JOZEF STAVĚL:

ÚLOHA PSYCHOTECHNICKÉHO ÚSTAVU V BRATISLAVE*)

Psychotechnika znamená slovensky praktickú psychológiu, psychológiu, využitú v praktickom živote. Nesmie sa teda psychotechnika chápať úzko, ako robia mnohí, ktorí ju považujú za metódu, uplatňujúcu sa len v technike. Úloha psychotechniky v skutočnosti ďaleko presahuje úzke pole techniky, je tak rozsiahla, ako život sám. Každý problém života a praxe je psychotechnický, keď vyžaduje k svojmu riešeniu psychológiu. Keď na pr. politik hľadá správnu metódu, akoby získal priazeň voličstva, teda prevádza vlastne psychotechniku, lebo snaží sa použiť v praxi určité svoje psychotechnické zručnosti s ľuďmi. Práve tak prevádza psychotechniku zamestnávateľ pri prijímaní novej sily, keď sa ju snaží — ako hovoríme — prehládnuť, lebo to je zase vlastne psychológia atď.

Naša psychotechnika líši sa od tejto bežnej praxe len snahou postupovať v e d e c k y. Preto musí ale obmedziť svoju úlohu len na to, čo je riešiteľné za dnešného stavu vedy, kde má po ruke už dosť presných zručností, vedomostí a metód. Prednosť majú ale aj úkoly verejné a prakticky užitočné.

Aké sú tieto úlohy? Psychológia je schopná dnes už s dostatočnou spoľahlivosťou zistiť mnoho podstatných duševných vlastností a schopností ľudských, ako na pr. stupeň prirodzeného nadania (inteligencie), bystrosť postrehu, presnosť

*) Článok obsahuje vývody, prednesené na ustavujúcej schôdzi Ústredne poradien pre voľbu povolania na Slovensku, konanej dňa 16. januára 1928 v Bratislave.

a rýchlosť duševnej práce, vytrvalosť, schopnosť koncentrácie pozornosti, unaviteľnosť, pamäť, rôzne schopnosti smyslové, schopnosti ručné atď., čiastočne aj vlastnosti povahové, na pr. svedomitosť, duchaprítomnosť, schopnosť sebaovládania a pod. Môžeme sa teda pustiť do riešenia rôznych problémov, pri ktorých duševné schopnosti spolu rozhodujú. Tak na pr. môžeme prispieť pri probléme voľby povolania, lebo tam ide o to, aby voľba povolania diala sa aj s ohľadom na duševné schopnosti uchádzača. Odtiaľ je podstatná úloha psychotechniky v agende poradní pre voľbu povolání. Ale tým sa nevyčerpáva úloha psychotechniky. Lebo o duševné schopnosti jedná sa i v mnohých iných praktických problémoch. Tak záleží zamestnávateľovi pri prijímaní novej sily na tom, aby z množstva uchádzačov vybral silu duševne najzdatnejšiu; tu teda psychotechnika môže zase pomôcť svojimi presnými metódami. Ale nesmieme zabúdať ani na školu. Ako často je v školnej praxi neisté, či žiak neprospieva z nedostatku nadania a či z nedostatku usilovnosti. Tu je zas vhodné pole pre uplatnenie psychotechnických metód. Jednako bolo by možné uplatniť psychotechniku v súdnictve, keď sa jedná na pr. o zistenie inteligencie svedka, pre názor o spoľahlivosti jeho výpovedí a pod. Vieme, že bežné metódy v súdnictve k tomu cieľu upotrebované sú z veľkej čiastky nedokonalé, — teda zase pole pre uplatnenie metód psychotechnických o mnoho presnejších.

Nebudem unavovať vypočítaním ďalších úkolov a možností. Lebo hlavnou otázkou je, ktoré úlohy by boly akútne, pre psychotechniku v Bratislave a ktoré by boly uskutočniteľné. Akútne by ovšem boly asi všetky. Ktoré najviacej, nemožno vopred určiť; to musí ukázať až bližšie psychotechnické sondovanie. Ale čo sa týka uskutočniteľnosti, tvrdil by som pravý opak. Zpočiatku, dľa môjho názoru nebol by prakticky uskutočniteľný v podstate žiadon. Nech mi je dovolené vyložiť prečo.

Psychotechnické metódy a zkušnosti nemožno len tak ľahko preniesť s jedného miesta na druhé. Psychologické výskumy ukázaly, že ľudia sa veľmi lišia nielen jednotlivec od jednotlivca, ale aj vrstvá od vrstvy; lišia sa od seba svojimi duševnými vlastnosťami aj ľudia z rôznych prostredí sociálnych, zemepis-

ných, kultúrnych. Tak aj Slovensko je územie celkom zvláštne, a psychotechnika teda tu bude musieť zdolať najprv dve základné úlohy:

1. Musí vypracovať alebo prispôbiť tomuto novému prostrediu svoje metódy.

2. Týmito metódami sa musí najprv získať dostatočná znalosť duševných vlastností obyvateľstva Slovenska.

Bez tohoto predbežného výskumu je solídna prax nemožná. To zdôrazňujem s plným presvedčením a vysvetlím vec príkladom. Vedeckou požiadavkou, ktorú dnes treba klásť na každý verejný psychotechnický ústav, hoden tohoto mena, je, aby mal presne zistené rozdelenie nadania medzi obyvateľstvom kraja, v ktorom má pôsobiť. Z pochopiteľných dôvodov. Lebo zásadným úkolom psychotechniky je racionálne hospodáriť ľudskými vlohami, čo nie je ináč možné, ako keď má o nich presný štatistický prehľad. Musí byť teda zistené, aké je v obyvateľstve procento toho-ktorého stupňa nadania, aby podľa toho mohli byť ľudia triedení a doporučovaní tým druhom zamestnania, učenia, štúdiá, atď., ktorým sú prispôbení výškou svojich prirodzených schopností.

Z toho logicky vyplýva, že na Slovensku musel by sa psychotechnický ústav venovať najprv práci výskumnej. Činnosť praktická by mohla prísť až potom. Ale výskum by sa nedial za účelmi teoretickými, ale preto, aby bol získaný vedecký podklad pre solídnu a zdarnú prax.

Prevádzať prax bez tohoto predbežného výskumu, ktorý poskytol by jej vedecký podklad by som považoval v pomeroch tak špecifických, ako sú slovenské, nielen za pochybené, ale priamo za nebezpečné. Lebo niet psychotechniky bez vedeckého základu. Žiadna taká psychotechnika nemohla by byť zdarná. Vieme tiež, že psychotechnika neuplatnila sa tam, kde bola prevádzaná diletantsky „od oka“. V Bratislave bola už prevádzaná taká diletantská technika a sklamala tiež. Bratislava za každú cenu musí sa snažiť nenadobudnúť si po druhý raz tak trapnú zkušenosť, lebo ináč by psychotechnika bola pochovaná

tu už na vždy. Zčať hneď prakticky by znamenalo slepé tápanie. Znázorním to príkladom: Bežnou praxou v psychotechnike je, že príde otec so študentom, povedzme kvartánom, ak chce vedieť, či má chlapec študovať ďalej a či nie. Chce sa riadiť vo svojom rozhodnutí výsledkom psychotechnickej zkušky. Keď má chlapec dostatočné nadanie, chce ho nechať študovať ďalej, ináč chce ho dať z reálky niekam inde. Psychotechnik vyzkúša teda jeho nadanie. Chlapec pri zkuške dosiahne určitého výsledku. Teraz je psychotechnik postavený pred úlohu: rozhodnúť podľa neho o osude chlapcovom. Toto rozhodnutie psychotechnik vôbec nemôže urobiť, ak predtým nevyzkúšal dostatočný počet kvartánov až septimánov i dostatočne početnú skupinu nevybraného obyvateľstva, aby zistil, čo považovať za výsledok podpriemerný, priemerný alebo nadpriemerný, ako vzhľadom k úrovni inteligencie na stredných školách, tak i vzhľadom k úrovni inteligencie v nevybranom obyvateľstve vôbec.

Podobných príkladov dalo by sa z psychotechnickej praxe uviesť mnoho a všetky by dokazovali jedínú vec: že bez predbežného široko založeného vedeckého výskumu je nemožná spoľahlivá a cenná prax. Preto podľa môjho názoru mal by byť založený v Bratislave opravdový vedecký ústav veľkorysého programu, ktorý by najprv opatril vedecký základ pre praktickú činnosť, ktorý by síce neslúžil praktickým cieľom hneď, ale za to pozdejšie by im slúžil dobre. Lebo takýto ústav, alebo radšej žiaden. To hovorím s plným presvedčením, lebo považujem za celkom isté, že nejaký hneď zpočiatku čiste praktický ústav nemôže sa na Slovensku vydať a to tým skôr, čím viac by išlo o prax poradnú. Jeho agenda by plávala na vode a bola by v najlepšom prípade len príštipkárstvom, ktoré by nešlo k jadru veci a sotva by poslúžilo praxi, napriek všetkým svojim praktickým pretenciám.

Vedecká výskumná práca je teda predbežne jedíný a naprosto potrebný úkol, ktorým by sa mal bratislavský psychotechnický ústav zpočiatku zaoberať. Tento úkol mu dáva aj jasný smer. Konkrétne praktické úkoly musia sa vyvinúť práve z neho a na jeho základe, čiže z hlbšieho psychologického preniknutia sloven-

ských pomerov. Som presvedčený, že jedine taký vedecký ústav bol by skutočne praktický. Jedine on mohol by byť aj dôstojným reprezentantom psychotechnických snáh Slovenska.

DR. J. VONDRAČEK:

UHOLNÁ ŤAŽBA NA SLOVENSKU V R. 1919—1927.

Slovenský priemysel nemal po prevrate na ružiach ustlané. Všeobecne známe a mnoho razy už opakované príčiny spôsobili, že bol zavretý celý rad podnikov, iné značne zredukovaly svoju výrobu, opäť iné musely premeniť sa, hľadať nové konexie a odbytišťa, previesť technickú a obchodnú reorganizáciu od základov a len menšia časť preniesla sa i cez pohnuté udalosti povojnové bez veľkých zmien alebo otrasov a mohla sa ďalej ľahšie vyvíjať a budovať na základoch, už predtým položených. Len kto bedlivejšie skúmal a sledoval v deviatich minulých rokoch vývin jednotlivých priemyselných odvetví na Slovensku, jednotlivých podnikov, prácu niektorých hospodárskych korporácií a inštitúcií, prácu niektorých slovenských národohospodárov a prácu vedúcich slovenských podnikov, vie si urobiť aspoň približnú predstavu, aké gigantické úsilie to bolo z poprevratového chaosu a celkovej desorientácie, kedy sa nevedelo, čo a kde robiť, čo sa dá udržať, a akým smerom vyvíjať — vybŕdnuť a postaviť sa až tam, kde stojí slovenský hospodársky život na začiatku decennia republiky.

Bolo to vlastne len niekoľko ľudí a niekoľko inštitúcií, ktoré vedely sa hneď od začiatku orientovať, začaly udávať smer, vedely zahnať malomyseľnosť slabých, vyburcovať všetkých udržať náladu a pracovať už vopred s nezvratiteľným presvedčením, že všetko postupne pôjde, pôjde ľahšie a iste.

A viera v schopnosť národa, ktorý sa chce aj hospodársky postaviť na vlastné nohy, urobila iste pravé divy.

V poprevratovej hospodárskej histórii Slovenska Ústredné združenie slovenského priemyslu, slovenské obchodné komory — v prvom rade pravda bratislavská — SROJ. so svojimi predstaviteľmi zapísaly si slávnu pamäť.

